

TÁC ĐỘNG CỦA CUỘC CÁCH MẠNG CÔNG NGHIỆP LẦN THỨ TƯ ĐẾN ĐỔI MỚI CÔNG TÁC GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH HIỆN NAY

Thiếu tướng,
PGS.TS. Nguyễn Văn Thế

Nguyên Phó Giám đốc Học viện Chính trị - Bộ Quốc phòng
Email: thepgdhvct@gmail.com

Article history

Received: 03/3/2023

Accepted: 18/3/2023

Published: 10/4/2023

Keywords

Fourth Industrial Revolution, national defense and security education, impact, program, content, methods

ABSTRACT

One of the important contents in building all-people national defense, people's security, and safeguarding the socialist Vietnamese Homeland is to promote national defense and security education. Currently, the Fourth Industrial Revolution is strongly impacting national defense and security education. The article clarifies objectives, dualistic impacts of the Fourth Industrial Revolution on elements of national defense and security education, thereby providing more bases for assessing the situation and proposing solutions to reform national defense and security education in our country today. The impact of the Fourth Industrial Revolution and the issues raised are topics that need to be further invested in in-depth research to improve the quality and effectiveness of defense and security education in our country.

1. Mở đầu

Công tác giáo dục quốc phòng và an ninh là toàn bộ hoạt động của các chủ thể gồm các tổ chức, cơ quan, giáo viên, giảng viên, báo cáo viên, tuyên truyền viên giáo dục quốc phòng và an ninh, theo chức năng, nhiệm vụ được quy định nhằm thực hiện mục tiêu “Giáo dục cho công dân về kiến thức quốc phòng và an ninh để phát huy tinh thần yêu nước, truyền thống dựng nước và giữ nước, lòng tự hào, tự tôn dân tộc, nâng cao ý thức trách nhiệm, tự giác thực hiện nhiệm vụ quốc phòng và an ninh, bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa” (Quốc hội, 2013). Công tác giáo dục quốc phòng và an ninh trong những năm qua đã được Đảng, Nhà nước và cả hệ thống chính trị đặc biệt quan tâm, thường xuyên đổi mới trước những tác động và yêu cầu ngày càng cao về chất lượng và hiệu quả giáo dục. Nhờ đó, kiến thức quốc phòng và an ninh, kỹ năng quân sự của các đối tượng được giáo dục, bồi dưỡng ngày càng được phát triển và hoàn thiện; tinh thần giác ngộ chính trị, ý thức bảo vệ Tổ quốc, niềm tin vào đường lối quốc phòng, an ninh của Đảng và chính sách của Nhà nước ngày càng được củng cố, nâng cao. Chương trình, nội dung, phương pháp, điều kiện bảo đảm cho giáo dục quốc phòng và an ninh ngày càng được đổi mới, thiết thực hơn. Phẩm chất, năng lực của các chủ thể tham gia vào quá trình giáo dục quốc phòng và an ninh cho các đối tượng ngày càng được nâng cao về chất lượng, uy tín; sự phối hợp giữa các cơ quan, tổ chức về giáo dục quốc phòng và an ninh ngày càng chặt chẽ, đi vào chiều sâu và hiệu quả cao. Bên cạnh những kết quả đã đạt được, công tác giáo dục quốc phòng và an ninh trong thời gian qua vẫn còn những hạn chế nhất định do những nguyên nhân khách quan và chủ quan. Trong đó, phải nói đến sự tác động của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư và vai trò nhân tố chủ quan của chủ thể giáo dục quốc phòng và an ninh trước sự tác động khách quan đó. Những năm gần đây, có nhiều công trình nghiên cứu và hội thảo khoa học về cách mạng khoa học công nghệ nói chung, Cách mạng công nghiệp lần thứ tư nói riêng và tác động của nó đến tất cả các mặt, các lĩnh vực của đời sống xã hội, trong đó có lĩnh vực quốc phòng, an ninh bảo vệ Tổ quốc... Đây là vấn đề lớn, cần sự đầu tư nghiên cứu nghiêm túc, công phu cả về phương diện nhận thức lý luận và đánh giá sự tác động trên thực tế. Trong bài báo, tác giả bước đầu tiếp cận nghiên cứu sự tác động của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư đến chương trình, nội dung, phương pháp; chủ thể, đối tượng và điều kiện bảo đảm cho công tác giáo dục quốc phòng và an ninh hiện nay.

2. Kết quả nghiên cứu

2.1. Tác động của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư đến công tác giáo dục quốc phòng và an ninh là tất yếu khách quan và không tách rời với tác động đến các mặt, các lĩnh vực khác của đời sống kinh tế - xã hội

Hiện nay, cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư đang tác động lớn đến Việt Nam. Nếu chúng ta biết tận dụng tối đa và có hiệu quả những điều kiện và tiền đề đang có thì không chỉ cuộc cách mạng này nói riêng mà cả cách mạng khoa học công nghệ nói chung có thể được triển khai và mang lại những hiệu quả tích cực; ngược lại, nếu không tận dụng được cơ hội này thì nguy cơ tụt hậu xa hơn sẽ là một hiện thực và ngày càng trầm trọng và trở nên khó vượt qua đối với nước ta trong vài thập kỉ tới. Tác động của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, thông qua

các công nghệ mới không chỉ tác động về sản xuất mà còn ảnh hưởng sâu rộng đến đời sống xã hội, lao động, việc làm, an ninh, chính trị. Bên cạnh đó, nhiều vấn đề đang đặt ra những thách thức, đặc biệt là trong lĩnh vực an ninh quốc gia, bao gồm an ninh quân sự, an ninh kinh tế, an ninh xã hội, an ninh về chủ quyền độc lập quốc gia. Cuộc xung đột hiện nay giữa các quốc gia đang ngày càng thay đổi về bản chất, kết hợp các kỹ năng chiến đấu truyền thống với các yếu tố có liên quan trước đó, các đối tượng phi nhà nước, phi chính phủ...

Cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư đang tạo ra thời cơ mới cho Việt Nam hội nhập sâu rộng hơn và hiệu quả hơn vào nền kinh tế thế giới, là cơ hội để Việt Nam tiến thẳng vào lĩnh vực công nghệ mới, tranh thủ các thành tựu khoa học công nghệ tiên tiến để đẩy nhanh hơn tiến trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước và thu hẹp khoảng cách phát triển. Tuy nhiên, những công nghệ mới, phương tiện mới do cuộc cách mạng này đưa lại đã bị các thế lực thù địch, phân tử cơ hội chính trị, bất mãn lợi dụng chống phá; trong đó, chúng triệt để lợi dụng các trang mạng xã hội và một số báo, đài phát thanh tiếng Việt ở nước ngoài để xuyên tạc, bóp méo trắng trợn quan điểm, đường lối của Đảng ta về tăng cường quốc phòng, an ninh; những hoạt động đối ngoại, các sự kiện quan trọng trên lĩnh vực an ninh, quốc phòng.

Nghị quyết số 52-NQ/TW, ngày 27/9/2019 của Bộ Chính trị về “Một số chủ trương, chính sách chủ động tham gia cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư” đã chỉ rõ: “Cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư mở ra nhiều cơ hội, đồng thời cũng đặt ra nhiều thách thức đối với mỗi quốc gia, tổ chức, cá nhân; đã và đang tác động ngày càng mạnh mẽ đến tất cả các lĩnh vực của đời sống kinh tế - xã hội đất nước” (Bộ Chính trị, 2019) và xác định quan điểm chỉ đạo là “phải nắm bắt kịp thời, tận dụng hiệu quả các cơ hội... Thông qua nghiên cứu, chuyển giao và ứng dụng các thành tựu tiên tiến của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư cho các lĩnh vực của đời sống, kinh tế - xã hội... Chủ động phòng ngừa, ứng phó để hạn chế các tác động tiêu cực, bảo đảm quốc phòng, an ninh, an toàn, công bằng xã hội và tính bền vững của quá trình phát triển đất nước” (Bộ Chính trị, 2019). Để thực hiện quan điểm này, các chủ thể cần phải nhận thức đúng về nguồn nhân lực chất lượng cao trong các lĩnh vực - nhân tố quyết định trong việc vận dụng, phát triển cách mạng khoa học công nghệ hiện đại nói chung, Cách mạng công nghiệp lần thứ tư nói riêng.

2.2. Tác động của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư đến các yếu tố của giáo dục quốc phòng và an ninh

2.2.1. Tác động đến chương trình, nội dung giáo dục quốc phòng và an ninh

Giáo dục quốc phòng và an ninh có yêu cầu riêng, có tính đặc thù rất rõ nhưng không thể không sử dụng thành quả của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư đem lại. Vấn đề trước hết là phải tính đến tác động đối với chương trình, nội dung đang thực hiện để có những thay đổi, tăng tính hiện đại và hiệu quả, thiết thực, phù hợp với đối tượng, đáp ứng yêu cầu tình hình thực tế.

Chương trình khung giáo dục quốc phòng và an ninh do Bộ Quốc phòng chủ trì, phối hợp với Bộ Công an, Bộ Giáo dục và Đào tạo và một số cơ quan, tổ chức ở Trung ương quy định. Trên cơ sở chương trình khung này, các trường, các trung tâm giáo dục quốc phòng, an ninh,... xây dựng và thực hiện chương trình, nội dung theo quy định. Trong điều kiện tác động của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, chương trình, nội dung giáo dục nói chung, giáo dục quốc phòng và an ninh nói riêng phải ứng dụng các thành tựu mới, lấy Internet vạn vật (IoT) và trí tuệ nhân tạo (AI) làm chủ đạo, trên nền tảng trực tuyến. Việc ứng dụng các thành tựu của công nghệ giáo dục sẽ tác động tới sự điều chỉnh, bổ sung, hoàn chỉnh chương trình, nội dung giáo dục quốc phòng và an ninh theo hướng giảm thời gian tập trung lên lớp, tăng thực hành, tham quan, trải nghiệm thực tế. Đương nhiên việc giảm hay tăng thời gian cụ thể cho từng hình thức giáo dục phải bảo đảm được hệ thống kiến thức quốc phòng và an ninh, kỹ năng quân sự cần thiết, phù hợp cho các đối tượng của giáo dục quốc phòng và an ninh. Đồng thời, vừa thực hiện được mục tiêu giáo dục quốc phòng và an ninh, lại có thể mở rộng được mục tiêu đó như giúp người học phát triển tối đa trí tuệ, khả năng của họ trong nghiên cứu, học tập về kiến thức quốc phòng và an ninh nhờ sử dụng công nghệ hiện đại.

Một trong những nội dung của nguyên tắc giáo dục quốc phòng và an ninh là phải bảo đảm bí mật nhà nước, theo đó cần phải tính đến tác động của công nghệ hiện đại đến việc bảo đảm bí mật này. Tri thức về quốc phòng, an ninh và kỹ thuật, chiến thuật quân sự có thể bị lộ bí mật từ phía người sử dụng công nghệ để phục vụ giáo dục quốc phòng và an ninh, cũng có thể từ phía các phần tử có mưu đồ xấu chống lại mục tiêu, nội dung giáo dục quốc phòng và an ninh. Vì thế, những vấn đề thuộc bí mật nhà nước, bí mật quân sự trong chương trình, nội dung giáo dục quốc phòng và an ninh cần phải được bảo đảm, không bị lộ lọt khi sử dụng công nghệ hiện đại vào giảng dạy, học tập, nghiên cứu.

2.2.2. Tác động đến phương pháp giáo dục quốc phòng và an ninh

Thành quả của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư tác động rất lớn đến phương pháp giáo dục nói chung, phương pháp giáo dục quốc phòng và an ninh nói riêng. Phương pháp giáo dục này chịu sự quy định của nội dung giáo dục kiến thức về quốc phòng và an ninh, kỹ năng quân sự, của đối tượng môn học và đối tượng người học. Tác

động của cuộc cách mạng này đến phương pháp của chủ thể và đối tượng giáo dục quốc phòng và an ninh trên các phương diện xử lý thông tin và sử dụng công nghệ hiện đại. Đổi mới phương pháp không đơn giản là đưa thiết bị công nghệ thông tin, bảng biểu, sơ đồ vào giảng dạy, càng không phải là chạy theo các “mốt công nghệ” mà xem thường hay phủ nhận phương thức diễn giảng bằng lời, bằng ngôn ngữ và biểu cảm của người dạy đối với người học. Song, không thể không sử dụng phương tiện kỹ thuật hiện đại và những công nghệ mới có khả năng tích hợp và xử lý thông tin, cung cấp thông tin nhanh nhất, tiết kiệm cả về thời gian và nhân lực, vật lực vào giáo dục quốc phòng và an ninh.

Trong điều kiện của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, những kiến thức và thông tin có giá trị mà người học cần có về quốc phòng và an ninh không chỉ từ phía người dạy cung cấp, truyền thụ. Vì thế, giảng viên, giáo viên dạy giáo dục quốc phòng và an ninh phải có sự thay đổi về phương pháp giáo dục; nếu chỉ sử dụng các phương pháp và phương tiện hiện đại để truyền đạt kiến thức trong tài liệu dạy học, giáo trình giáo dục quốc phòng và an ninh thì vai trò của người thầy sẽ không được đề cao và người học sẽ mất dần đi tính tích cực, chủ động trong học tập. Phương pháp truyền đạt kiến thức quốc phòng và an ninh vẫn cần thiết nhưng việc gợi mở, định hướng cho các đối tượng học tập nghiên cứu cần phải nhiều hơn. Giảng viên, giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh là người kết nối để người học tìm kiếm kiến thức và thông tin, kể cả từ những chuyên gia trên lĩnh vực nghiên cứu về quốc phòng và an ninh, những nhà bình luận sắc sảo về những vấn đề thời sự và phản bác quan điểm sai trái. Có thể nói, trước tác động của cuộc Cách mạng công nghiệp công nghiệp lần thứ tư thì việc dạy kiến thức quốc phòng và an ninh không chỉ có giáo viên, giảng viên trực tiếp giảng dạy mới làm được mà các chủ thể khác có thể tham gia vào chu trình giáo dục và trở thành người dạy trong những điều kiện xác định cụ thể. Về phía người học, kiến thức quốc phòng và an ninh, tuy có đặc thù về nội dung kiến thức này, song tự học và “lấy tự học làm cốt” là rất cần thiết, nhất là đối với cán bộ, đảng viên. Thành quả của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư giúp người học có thể tự học thuận lợi hơn, chất lượng, hiệu quả tốt hơn. Thực tế cho thấy những bản thu hoạch có chất lượng cao của người học kiến thức quốc phòng và an ninh là do việc tự học tốt mà người giáo viên, giảng viên trực tiếp giảng dạy cũng rất cần tham khảo, học tập để làm giàu thêm tri thức của mình trước đòi hỏi ngày càng cao từ phía người học.

2.2.3. Tác động đến chủ thể và đối tượng giáo dục quốc phòng, an ninh

Chủ thể chịu sự tác động của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư ở đây là chủ thể quản lý nhà nước về giáo dục quốc phòng và an ninh; chủ thể giáo dục quốc phòng và an ninh trong nhà trường, cơ sở giáo dục; các giáo viên, giảng viên, báo cáo viên, tuyên truyền viên giáo dục quốc phòng và an ninh. Trong đó giáo viên, giảng viên giáo dục quốc phòng, an ninh chuyên trách, thỉnh giảng và cán bộ công an, quân đội, biệt phái là chủ thể chịu trách nhiệm giảng dạy theo nội dung, chương trình giáo dục quốc phòng và an ninh quy định cho từng đối tượng, bảo đảm chất lượng và hiệu quả. Cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư tác động đến các chủ thể cả về phương diện thu thập, xử lý thông tin liên quan đến giáo dục quốc phòng và an ninh và cả phương diện sử dụng công nghệ, phương tiện kỹ thuật hiện đại. Những tác động thuận lợi từ hai phương diện là dễ nhận thấy và có thể tận dụng được; bên cạnh đó, những tác động không thuận lợi là điều cần phải nhận thức rõ và tìm cách khắc phục. Đó là sự không thống nhất và thuần nhất về thông tin, xét cả về mặt khoa học và định hướng chính trị, tư tưởng do các phương tiện đưa lại đối với các chủ thể, nhất là đối với các giáo viên, giảng viên tham gia giáo dục quốc phòng và an ninh. Thực tế cho thấy, các nội dung trong giáo dục quốc phòng và an ninh mà các lực lượng thù địch, các phần tử xấu tìm mọi cách xuyên tạc, phủ nhận là quan điểm, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước về quốc phòng và an ninh, truyền thống của dân tộc và lực lượng vũ trang nhân dân, nghệ thuật quân sự Việt Nam và giá trị nhân văn quân sự, về độc lập chủ quyền, toàn vẹn lãnh thổ, về trách nhiệm, nghĩa vụ của công dân trong bảo vệ Tổ quốc; về đối ngoại quốc phòng và an ninh; xây dựng Quân đội nhân dân và Công an nhân dân... Âm mưu, thủ đoạn xuyên tạc, chống phá rất tinh vi, thâm độc và lợi dụng triệt để các trang mạng xã hội và các phương tiện khác để đưa nội dung sai trái đến người đọc, người xem. Sự tác động của các thông tin xấu độc như thế nào phụ thuộc vào các chủ thể xử lý thông tin. Song vấn đề đặt ra là phải tìm cách ngăn chặn và phản bác các thông tin đó một cách có hiệu quả.

Dưới tác động của Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, thông tin liên quan đến vấn đề quốc phòng và an ninh được mở rộng và đến từ nhiều phía, tác động đến nhận thức và hành động của cả người dạy và người học. Điều đáng nói là, nếu không biết thu thập và xử lý tốt thông tin liên quan thì cả người học và người dạy có thể bị lạc hậu, nhất là giảng viên, giáo viên giảng dạy quốc phòng và an ninh có thể bị lạc hậu về tri thức so với người học. Không chỉ tác động mạnh mẽ đến việc dạy và học kiến thức quốc phòng và an ninh, Cách mạng công nghiệp lần thứ tư đang tác động và đặt ra yêu cầu mới với cả các cơ quan, tổ chức trong việc nghiên cứu, ứng dụng khoa học, công nghệ

vào quản lý nhà nước trong lĩnh vực quốc phòng và an ninh, để đảm bảo tính hiện đại, hiệu quả cao, tiết kiệm và góp phần thiết thực vào việc cải cách hành chính, tạo động lực nâng cao chất lượng giáo dục quốc phòng và an ninh.

Đối với các đối tượng giáo dục quốc phòng và an ninh nói chung, đối tượng bồi dưỡng kiến thức quốc phòng và an ninh nói riêng thì tác động của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư thể hiện rất rõ trong việc tự học, tự nghiên cứu và thu hoạch kết quả học tập. Việc sử dụng công nghệ, phương tiện và xử lý thông tin của các đối tượng giáo dục là nhân tố quy định mức độ ảnh hưởng đến chất lượng, hiệu quả giáo dục quốc phòng và an ninh của họ.

Trên thực tế, các đối tượng giáo dục quốc phòng và an ninh từ học sinh, giáo viên, sinh viên đến cán bộ, đảng viên, người quản lý... ngày càng biết sử dụng thành thạo hơn công nghệ, phương tiện thông tin hiện đại. Song, vẫn còn không ít người còn hạn chế về năng lực này, kể cả trong đội ngũ những người trực tiếp giảng dạy về quốc phòng và an ninh. Đây là điều cần phải khắc phục để có thể tận dụng tốt nhất thành tựu mà cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư đem lại trong giáo dục quốc phòng và an ninh hiện nay.

2.2.4. Tác động đến điều kiện bảo đảm cho giáo dục quốc phòng và an ninh

Nói đến công tác giáo dục nói chung, giáo dục quốc phòng và an ninh nói riêng thì không thể không tính đến những điều kiện bảo đảm để thực hiện công tác này. Những điều kiện bảo đảm cho giáo dục quốc phòng, an ninh gắn liền với những điều kiện bảo đảm cho giáo dục nói chung ở các cơ sở đào tạo, bồi dưỡng cho các đối tượng. Tuy có yêu cầu riêng nhưng dưới tác động của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư thì tính hiện đại, đồng bộ của các điều kiện trang bị vật chất kỹ thuật phải được quan tâm đúng mức. Những điều kiện này không chỉ ở các nhà trường, cơ sở giáo dục quốc phòng và an ninh mà ở các đơn vị, ở cả những nơi mà người học được đến nghiên cứu thực tế và trải nghiệm. Cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư tác động và đặt ra yêu cầu cao về các điều kiện bảo đảm cho giáo dục quốc phòng và an ninh, từ tài liệu, giáo trình, sách giáo khoa, vật chất kỹ thuật, trang thiết bị dạy học, thao trường, bãi tập, nơi tham quan thực tế đến đội ngũ đi giáo dục phải được chuẩn hóa, hiện đại hóa.

3. Kết luận

Cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư đã và đang tác động đến công tác giáo dục quốc phòng và an ninh qua những công nghệ mới, nhất là công nghệ thông tin - truyền thông và gắn liền với tác động đến các lĩnh vực khác. Cơ hội và thuận lợi mà cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư đem lại để chúng ta có thể tận dụng là rất lớn nhưng khó khăn, thách thức và những bất lợi nếu không tận dụng được thành quả của cuộc cách mạng này cũng không nhỏ đối với tất cả các lĩnh vực nói chung, giáo dục quốc phòng và an ninh nói riêng. Vì thế, cần phải tiếp tục đầu tư nghiên cứu sâu những tác động của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư - những vấn đề đặt ra cần giải quyết để nâng cao chất lượng, hiệu quả giáo dục quốc phòng và an ninh ở nước ta.

Tài liệu tham khảo

- Bộ Chính trị (2019). *Nghị quyết số 52-NQ/TW ngày 27/9/2019 về một số chủ trương, chính sách chủ động tham gia cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư*.
- Bộ Quốc phòng - Cục Khoa học quân sự (2017). *Kiểm yếu Hội thảo khoa học “Cách mạng công nghiệp lần thứ tư - cơ hội và thách thức đối với nghiên cứu khoa học, phát triển công nghệ quân sự”*.
- Bùi Quang Huy (2022). Xuyên tạc quan điểm quốc phòng, an ninh của Đảng - thủ đoạn nham hiểm cần bác bỏ. *Tạp chí Quốc phòng toàn dân*, 5, tr 32-39.
- Lương Đình Hải (2017). Cách mạng khoa học - công nghệ và tác động của nó đến con người và xã hội Việt Nam. *Tạp chí Nghiên cứu con người*, 5(92), 3-13.
- Nguyễn Văn Giang (2017). Cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 - minh chứng sinh động dự báo thiên tài của C.Mác. *Tạp chí Xây dựng Đảng*, 5, tr 25-29.
- Quốc hội (2013). *Luật Giáo dục quốc phòng và an ninh*. Luật số 30/2013/QH13, ban hành ngày 19/6/2013.
- Viện Khoa học xã hội và nhân văn Quân sự (2017). *Kiểm yếu Hội thảo khoa học “Tác động của Cách mạng công nghiệp lần thứ tư đến sự nghiệp xây dựng quân đội, củng cố quốc phòng, bảo vệ Tổ quốc hiện nay”*.